

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเวียดนามที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีนและฝรั่งเศส The Cultural Landscape of Vietnam, Received Chinese and French Influences

อำภา บัวระภา¹

บทคัดย่อ

การศึกษาลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเวียดนามที่ได้รับอิทธิพลมาจากการปกครองของจีนและฝรั่งเศส โดยศึกษาจากงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลโดยการสำรวจและการสังเกต พบว่า เวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของจีนมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น (140-86 ปีก่อนคริสต์ศักราช) จนถึงช่วงของจักรพรรดิชาหลงและจักรพรรดิหมินหมั่ง เวียดนามมีการรับรูปแบบวัฒนธรรมของจีนมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งระบบการปกครอง จารีตประเพณี คติความเชื่อในลัทธิขงจื้อ เกิดเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมตามแบบอิทธิพลจีน ได้แก่ การใช้ตัวอักษรจีน การเซ่นไหว้และการเคารพบรรพบุรุษ รูปแบบการวางผังและการจัดภูมิทัศน์ในพระราชวัง "เว้" ตามแบบแผนการวางผังของพระราชวังต้องห้ามของจีน มีการสร้างสุสานจักรพรรดิเป็นต้น จากนั้นเวียดนามได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศสในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ส่งผลต่อระบบการเมืองการปกครอง ระบบการศึกษาของเวียดนามเป็นอย่างมาก โดยมีการเปลี่ยนมาใช้ตัวอักษร "กวิวก" แทนอักษรจีน รวมถึงการวางผังและการจัดถนนแบบมีเส้นแกนตามแบบของฝรั่งเศส และพบเห็นลักษณะของสถาปัตยกรรมที่มีซุ้มประตูหน้าหน้าต่างแบบโค้งในสถานที่ราชการ โบสถ์ รวมถึงที่พักอาศัยของประชาชน แต่ลักษณะดังกล่าวพบในเมืองใหญ่เท่านั้น ไม่พบในเขตชนบทบนที่ราบสูงซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของคนกลุ่มน้อย เพราะอิทธิพลจากการปกครองเข้าไปไม่ถึง ทำให้ลักษณะของที่อยู่อาศัยบริเวณชนบทและที่ราบสูงยังคงรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมถึงภูมิทัศน์ที่อยู่โดยรอบ เช่น พื้นที่เกษตรกรรม และวิถีชีวิตของ "การทำนา" ยังคงรูปแบบของภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเวียดนามอย่างชัดเจนเพราะเป็นวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: ภูมิทัศน์วัฒนธรรม เวียดนาม อิทธิพล

Abstract

This research aimed to study the cultural landscape of Vietnam, received Chinese and French influences. Research methodology included literature reviews, survey and observation. The research found that Vietnam was under Chinese administration since Han dynasty (140-86 BC) until Salon Emperor and Minh Mang Emperor. Therefore, Vietnam had altered their culture according to the Chinese one constantly, including public administration, custom and traditions, norms and believes, especially Confucius, hence the Chinese cultural landscape had emerged. This included Chinese alphabet, ancestor worship ceremony, Weh royal palace planning and landscape influenced by Chinese Forbidden City, and Emperor's mausoleum. Since 19th century, Vietnam had changed to French influence, including public administration and education, especially the replacement of Kwak to the Chinese alphabet, grid city planning, and arch shape application in door and windows of public buildings, churches and housing. This French building ornament could be found only in larch cities, not in village or high land areas where their indigenous building forms and landscape still preserved, like agriculture and paddy field. The Vietnamese cultural landscape had been obvious here and transferred from one to the next generation.

Keywords: Cultural Landscape Vietnam Influences

¹ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1. บทนำ

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเป็นภูมิทัศน์ที่เกิดจากการใช้ความรู้และภูมิปัญญาของมนุษย์เข้าไปปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมแก่การอยู่อาศัยและการดำรงชีวิต ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเกิดจากปัจจัยด้าน วัฒนธรรม คติความเชื่อ สภาพเศรษฐกิจ และสังคม ภูมิวัฒนธรรมมีทั้งนามธรรม เช่น คติความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องการสร้างบ้าน ส่วนรูปธรรมได้แก่ สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรม การแต่งกาย ภูมิวัฒนธรรมถูกสั่งสมและถ่ายทอดจากรุ่นไปสู่รุ่น และมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลาขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, 2525) ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเวียดนามก็เกิดจากปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้อง ทั้งลักษณะกายภาพ สภาพเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการเมืองการปกครองที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายสมัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เวียดนามเป็นประเทศในสมาคมอาเซียนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานแต่ได้รับความสงบ เนื่องจากการสู้รบเพื่อแสวงหาอิสระและการตกเป็นอาณานิคมของประเทศในทวีปเอเชีย ยุโรปและอเมริกา มีการทำศึกสงครามอยู่ตลอดเวลา และตกอยู่ภายใต้การปกครองของ จีน มองโกล ฝรั่งเศส อเมริกา เนื่องจากเวียดนามตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีนมายาวนานกว่าพันปี ในสมัยของจักรพรรดิฮั่นวุตี้ ราชวงศ์ฮั่น (140-86 ปีก่อนคริสต์ศักราช) (ดาร์วิน เมตตาริกานนท์, 2550: 26) ทำให้เวียดนามรับเอาวัฒนธรรมจากจีนเข้ามาประยุกต์ใช้จนกลายเป็นรูปแบบของตนเอง ทั้งด้านประเพณีวัฒนธรรม ภาษา อาหาร การแต่งกายตลอดจนถึงรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม และในช่วงหลังฝรั่งเศสเข้ามามีอิทธิพลต่อเวียดนาม ส่งผลต่อรูปแบบงานสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล (Colonial Style) อิทธิพลของจีนและฝรั่งเศสมีบทบาทต่อประเพณีวัฒนธรรมในเวียดนามและแสดงออกผ่านทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมในรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม แม้ในปัจจุบันเวียดนามไม่ได้เป็นเมืองขึ้นของชาติใดแล้วก็ตาม แต่เวียดนามก็ได้ซึมซับและประยุกต์ใช้วัฒนธรรมของสองประเทศเพื่อให้เข้ากับลักษณะภูมิประเทศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิต กลายมาเป็นรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมของตนเอง

เก็บข้อมูลโดยการสำรวจภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเวียดนามที่ได้รับอิทธิพลจากจีนและฝรั่งเศสในหลายพื้นที่ โดยสำรวจจากพื้นที่ราบสูงบริเวณเขตแดนของประเทศลาว ตามเส้นทางหมายเลข 12 ตั้งแต่บริเวณด่านคำม่วนประเทศลาวเป็นระยะทางประมาณ 150 กิโลเมตร จนถึง ด่านนาฟ้าว ของลาว เข้าสู่ ด่านจอหลอ ประเทศเวียดนาม และเดินทางผ่านถนนสายประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่สำคัญของเวียดนาม “ถนนโฮจิมินห์” จนถึงพื้นที่ราบเศรษฐกิจใกล้กลับทะเลซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าว ตามเส้นทางหมายเลข 1 (ฮานอย-ดานัง) มุ่งหน้าขึ้นทิศเหนือสู่เมืองวินและเมืองฮานอย พบว่าลักษณะของภูมิทัศน์วัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันตามลักษณะทางกายภาพและอิทธิพลที่ได้รับจากวัฒนธรรมจากจีนและฝรั่งเศส

2. ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของเวียดนาม

ประวัติศาสตร์ของประเทศเวียดนามมีมายาวนานนับตั้งแต่ช่วงยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหิน ยุคโลหะ จนมาถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคเริ่มต้นราชวงศ์ บรรพบุรุษของคนเวียดนามเป็นชนมองโกลอยด์ (Mongoloid) ทางเหนือของจีนกับทางใต้ซึ่งเป็นชาวทะเลดำ มีการตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำแดงในเวียดนามเหนือ ยุคสมัยที่เริ่มมีการบันทึก คือ “ดองซอน” ซึ่งมีศูนย์กลางบริเวณลุ่มแม่น้ำแดง (1000 ปี-1 ปีก่อน คริสตวรรษ) ชาวเวียดนามเริ่มรู้จักการทำนา การทำชลประทาน การเลี้ยงสัตว์ การทำประมง และเริ่มสร้างเรือแจวเพื่อใช้สัญจรในแม่น้ำ ประมาณ ค.ศ. 208 ราชวงศ์ฉินของจีนได้เริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อลุ่มแม่น้ำแดง หลังจากสิ้นราชวงศ์ฉิน ข้าหลวงหนานไห่ได้ตั้งอาณาจักรใหม่และชื่อว่า “อาณาจักรนามเวียด” (Nam Viet) ไม่นานก็ตกอยู่ใต้การปกครองของจีนอีกครั้งตั้งแต่ราชวงศ์ฮั่นจนถึงราชวงศ์ถัง เป็นเวลากว่า 10 ศตวรรษ (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2554: 158-159)

หลังจากที่เวียดนามตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีนมาเป็นเวลานาน นับตั้งแต่ราชวงศ์ฮั่นของจีน จนถึง ค.ศ. 938 เวียดนามได้ยึดอำนาจอธิปไตย จนถึงยุคสมัยของจักรพรรดิชาลองปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์เหงวียน (ค.ศ.1820) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศสช่วยขับไล่พวกเตยเซินและรวบรวมดินแดนและตั้งราชธานีใหม่ที่เมืองเว้แทนเมืองทั้ง (ฮานอย) ต่อมาจักรพรรดิหมินหมิง จักรพรรดิองค์ที่ 2 เปลี่ยนชื่อประเทศเป็น “ด่ายนาม” และมีนโยบายต่อต้านการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ มีการจับกุมและประหารบาทหลวงอย่างต่อเนื่อง (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2554: 170-171) ทำให้บาทหลวงต้องขอความช่วยเหลือ

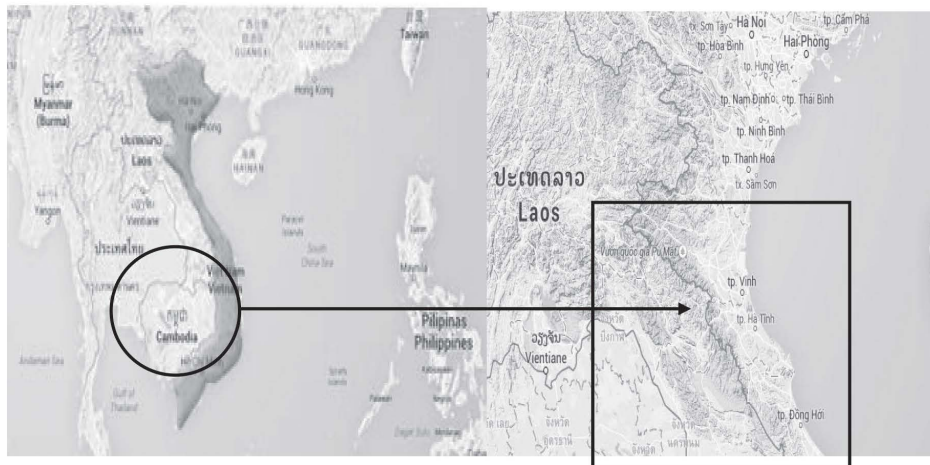
ไปยังนโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศส (Napoléon III de France) นโปเลียนที่ 3 จึงกดดันให้เวียดนามยอมให้ตั้งสถานกงสุลและเปิดการค้าเสรีให้กับฝรั่งเศส แต่เวียดนามไม่ยอม ในปี ค.ศ. 1858 ฝรั่งเศสได้ส่งทหารพร้อมเรือรบเข้ายึดเมืองดานัง เมืองไซ่ง่อน (โฮจิมินห์) และกดดันให้เวียดนามยกดินแดนอีก 3 จังหวัด รอบเมืองไซ่ง่อนให้กับฝรั่งเศสด้วย ต่อมาฝรั่งเศสเริ่มขยายอาณาเขตยึดดินแดนเวียดนามตอนกลางจนถึงเวียดนามเหนือบางส่วน (ดาร์วาร์ดี เมตตาริกานนท์, 2550: 8) ช่วงเวลาที่เวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส ทำให้มีการเผยแพร่ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกอย่างกว้างขวาง และมีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา รวมถึงการพัฒนาเกษตรกรรมแบบครัวเรือนเป็นเกษตรกรรมขนาดใหญ่ นอกจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ฝรั่งเศสยังมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของเวียดนามอีกด้วย ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรม เช่น สถานที่ราชการ บ้านพักอาศัย และโบสถ์ในเวียดนามเป็นรูปแบบของฝรั่งเศส รูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเวียดนามในเมืองสำคัญเท่านั้น แต่ไม่ได้ส่งผลต่อรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมบริเวณที่ราบสูง หรือบริเวณชนบทที่ห่างไกล

เวียดนามทำสงครามหลายต่อหลายครั้ง ทั้งสงครามกับชาติตะวันตก สงครามชนกลุ่มน้อย และสงครามระหว่างเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้มายาวนาน เพราะระบบการปกครองของเวียดนาม 2 ขั้วอย่างชัดเจน คือ เวียดนามเหนือเป็นระบบการปกครองแบบสังคมนิยม (คอมมิวนิสต์) ได้รับการสนับสนุนจากจีน สหภาพโซเวียตและพันธมิตรคอมมิวนิสต์ ส่วนเวียดนามใต้ มีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาและประเทศที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ปี พ.ศ. 2518 เป็นจุดสิ้นสุดของสงคราม และมีการรวมเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้เข้าด้วยกันและเปลี่ยนชื่อเป็นสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2554: 173-174)

3. ลักษณะทางกายภาพของเวียดนาม

เวียดนาม มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Socialist Republic of Vietnam) ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทิศเหนือติดกับประเทศจีน ทิศใต้และทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดกับอ่าวไทย ทิศตะวันออกติดกับทะเลจีนใต้ และทิศตะวันตกติดกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา เวียดนามมีพื้นที่ประมาณ 331,033 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ประมาณ 3 ใน 4 เป็นภูเขาและป่าไม้ นอกจากนั้นเป็นไหล่เขาและหุบเขาต่างๆ นับพันเกาะเรียงรายตั้งแต่อ่าวตังเกี๋ยไปจนถึงอ่าวไทย ลักษณะพื้นที่ของประเทศเป็นแนวยาวขนานไปกับทะเลจีนใต้ คล้ายตัว S พื้นที่แคบสุดอยู่บริเวณภาคกลางคือเมืองดองฮอย ดองฮา ระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร ส่วนพื้นที่ภาคเหนือเมืองฮานอยมีความกว้างมากที่สุด

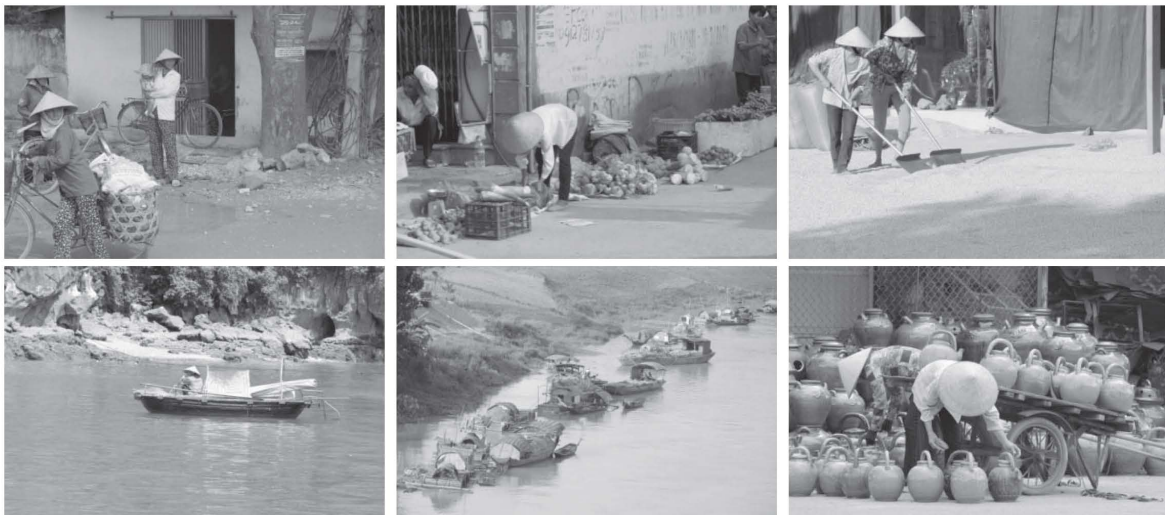
เวียดนามแบ่งเขตตามลักษณะภูมิประเทศออกเป็น 3 เขต คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ทั้ง 3 ภาค อยู่ติดทะเล ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศจะแตกต่างกันออกไป คือ (1) **ภาคเหนือ** ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐประชาชนจีนมีลักษณะเป็นภูเขาสูง โดยเฉพาะเทือกเขาเทือกเขาฟานชีปัน สูงถึง 3,143 เมตร สูงที่สุดในอินโดจีน (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2554: 176) และมีแม่น้ำที่สำคัญหลายสายที่ไหลมาจากจีนผ่านเวียดนามลงสู่ทะเลจีนใต้ เช่น แม่น้ำกุง ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำแดงเกิดเป็นดินดอนสามเหลี่ยมที่มีความอุดมสมบูรณ์ ภาคเหนือของเวียดนามยังมีทรัพยากรป่าไม้มากมายและมีไม้หายากหลายชนิด อาทิ Po Mu (Fukien), Lat Hoa (Chukrasia Tabularia Cho Chi) รวมถึงสมุนไพรมากกว่า 1,000 ชนิด และมีสัตว์หายาก เช่น กวาง หมูป่า เสือ ลักษณะภูมิอากาศมีทั้งฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน ฤดูใบไม้ร่วง และฤดูหนาว อุณหภูมิสูงสุดประมาณ 7-20°C ต่ำสุดประมาณ 0°C (2) **ภาคกลาง** พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง เป็นเขตพื้นที่ป่าไม้สำคัญของเวียดนาม ภาคกลางมีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในบริเวณภูเขา สภาพภูมิอากาศ มีฤดูฝนและฤดูแล้ง อุณหภูมิสูงสุดประมาณ 40°C ต่ำสุดประมาณ 20°C และ (3) **ภาคใต้** พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง และที่ราบปากแม่น้ำโขงซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชเขตร้อน ภาคใต้มีค่าฤดูฝนและฤดูแล้งเท่านั้น อุณหภูมิสูงสุดประมาณ 39°C ต่ำสุดประมาณ 26°C (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน BOI, Online)

รูปที่ 1 แผนที่ประเทศเวียดนามและลักษณะภูมิประเทศของเวียดนาม
ที่มา: <http://www.googleearth.com>

4. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเวียดนาม

เวียดนามเป็นแหล่งปลูกและส่งออกข้าวเป็นอันดับต้นๆ ของโลก คนเวียดนามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนามาตั้งแต่อดีต ทั้งภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ โดยในภาคเหนือเป็นแหล่งทำนาและปลูกข้าวมากที่สุดเพราะพื้นที่มีความเหมาะสมเนื่องจากมีแม่น้ำแดงและแม่น้ำดำไหลผ่าน ส่วนพื้นที่ที่เป็นภูเขาสูงที่ชาวเวียดนามก็จะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ผลไม้ เช่น ทุเรียน มะม่วง รวมถึงผลไม้เมืองร้อน นอกจากเป็นประเทศที่มีการปลูกข้าว เวียดนามยังเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้า การนำเข้าส่งออกและเป็นเมืองท่าที่สำคัญอีกด้วย โดยมีเขตอุตสาหกรรมต่อเรือ อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและถ่านหิน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน BOI, Online) นอกจากนี้เวียดนามยังมี อ่าวฮาลองซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

รูปที่ 2 วิถีชีวิตของคนเวียดนาม เช่น การเดินทางและการขนส่งโดยใช้จักรยาน การค้าขายบนตลาดริมทาง การตากเมล็ดข้าวโพด การทำประมงในอ่าวฮาลอง วิถีของชุมชนริมแม่น้ำ การทำเซรามิกส์
ที่มา: ผู้วิจัย (2557)

5. ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวเวียดนาม ภายใต้อิทธิพลการปกครองของจีน

ตอนต้นของราชวงศ์เหงวียน (ค.ศ.1820) ใช้ระเบียบแบบแผนการบริหารราชการในแบบของจีนและปรัชญาขงจื้อ เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพให้เวียดนาม โดยการถ่ายทอดความรู้ปรัชญาและการเมืองแบบของจีนอย่างต่อเนื่อง (สุด จอนเจดสิน, 2554: 9) ทำให้เวียดนามมีคติความเชื่อและดำเนินชีวิตตามลัทธิขงจื้อ เช่น ให้ความเคารพต่อบรรพบุรุษทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ และเสียชีวิตไปแล้ว ความเชื่อในลัทธิเต๋า คือ ให้ความเคารพธรรมชาติและเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ทุกที่ เช่นบนดินมีเทพเจ้าดิน แม่น้ำแหล่งน้ำมีเทพเจ้าน้ำ รวมไปถึงความเชื่อเรื่องกรรมดีและกรรมชั่วในศาสนาพุทธนิกายมหายาน ด้านประเพณีวัฒนธรรมของเวียดนามนั้นได้รับอิทธิพลมาจากจีนหลายอย่าง เช่น ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า การไหว้เจ้า การกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประจำอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ การไหว้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ วัฒนธรรมการกินโดยใช้ตะเกียบและการใช้ตัวอักษรจีนในการสื่อสารสังเกตได้จากตัวอักษรที่สลักอยู่ในสถานที่สำคัญ เช่น วัดโบราณที่มีอายุกว่าพันปีหรือศาลเจ้า จะใช้ตัวอักษรจีน ต่อมา Alexandre de Rhodes บาทหลวงนิกายเยซูอิตเข้ามาเผยแผ่ศาสนา เวียดนามจึงเริ่มมีการใช้อักษรโรมัน เรียกว่า อักษรกวักหงือ และหลังจากฝรั่งเศสเข้ามายึดครองเวียดนามสำเร็จจึงมีการบังคับใช้ อักษรกวักหงือ แทนอักษรจีน (ดาร์วีน เมตตาริกานนท์, 2550: 33)

5.1 รูปแบบสถาปัตยกรรม

ในรัชสมัยของราชวงศ์เหงวียน (ค.ศ.1820) ได้จัดสร้างราชธานีในเมืองเว้ โดยจักรพรรดิชาลองได้ส่งช่างเวียดนามไปเรียนรู้แบบแผนการสร้างพระราชวังที่กรุงปักกิ่ง และนำมาสร้างพระราชวังเว้ตามแบบแผนของจีนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่รูปแบบการวางผังรวมถึงรูปแบบของงานภูมิสถาปัตยกรรม (สุด จอนเจดสิน, 2554: 9) ดังนั้นงานสถาปัตยกรรมของเวียดนามจึงมีความคล้ายคลึงกับสถาปัตยกรรมของจีนในช่วงแรก เช่น สุสานจักรพรรดิหมีนหมั่ง วัด โรงเรียน และสถานที่สำคัญรวมถึงสุสานบรรพบุรุษที่ได้รับอิทธิพลมาจากจีน เช่น การประดับหลังคาคล้ายกับหลังคาวัดของจีนและใช้การใช้สีฉูดฉาด เช่น เขียว เหลือง แดง ส่วนอนุสาวรีย์ของเวียดนามถึงแม้จะมีลักษณะคล้ายสถาปัตยกรรมของจีนแต่ลดทอนรายละเอียดให้เรียบง่ายและใช้สีสันทึบกลมกลืนกับธรรมชาติแทนการใช้สีฉูดฉาด รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญและมีความเก่าแก่อีกแห่งคือวิหาร “วันเหมียว” หรือ “วิหารวรรณกรรม” ซึ่งเป็นวัดโบราณ มีประวัติความเป็นมายาวนานเกือบ 1,000 ปี และถือเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของเวียดนาม สร้างขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1070 เพื่อเชิดชูคุณธรรม โดยอุทิศให้แก่ขงจื้อ ต่อมาในปี 1076 ได้มีการสร้างโรงเรียนสำหรับขุนนางเพิ่มเติมขึ้นในวัด และเปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าศึกษาเรียนรู้วิชาปรัชญาของขงจื้อ จนถึงปลายศตวรรษที่ 18 ฝรั่งเศสยึดเวียดนามเป็นเมืองขึ้น วิหารวรรณกรรมจึงปิดตัวลง ปัจจุบันวิหารกลายเป็นสถานที่รวบรวมเรื่องราวประวัติศาสตร์ทางการศึกษาของเวียดนาม และเป็นสถานที่สำคัญของเมืองฮานอย วิหารแห่งนี้มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตามแบบของจีน ตั้งแต่การวางผังเป็นแนวแกน ลำดับการเข้าถึงเป็นชั้น โดยพื้นที่ตรงกลางชั้นในจะเป็นวิหารที่ตั้งรูปเคารพของขงจื้อ นอกจากวัดวันเหมียวแล้วยังมีวัดเนินหยก (วัดหรงอกเซิน) ที่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีการวางผังอาคารอยู่บนเกาะกลางน้ำ มีสะพานโค้งสีแดงเป็นทางเชื่อมสู่อาคารภายในเกาะกลางสะพานโค้งสีแดงถือเป็นลักษณะเด่นของสวนจีน

รูปที่ 3 พระราชวังเว้ วัดวันเหมียว และสุสานบรรพบุรุษของคนเวียดนาม
ที่มา: <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=933514c> และผู้วิจัย (2557)

6. ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวเวียดนาม ภายใต้อิทธิพลการปกครองของฝรั่งเศส

ประวัติศาสตร์ความเกี่ยวข้องของเวียดนามกับฝรั่งเศส เริ่มขึ้นเมื่อประมาณ 300 กว่า ปีก่อน เริ่มจากการเข้ามาของนักบวชเยสุอิต (Jesuits) ในช่วงปลายศตวรรษที่ 16 เข้ามาเพื่อเผยแผ่คำสอนของศาสนาคริสต์ (อนันท์ธนา เมฆานนท์, 2547: 12) แต่ด้วยสถานการณ์การแข่งขันของจักรวรรดินิยม ร่วมกับเหตุผลทางด้านศาสนาและความต้องการเผยแพร่อารยธรรมฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ฝรั่งเศสจึงเข้ายึดครองเวียดนามและขยายอิทธิพลระบบการปกครองแบบฝรั่งเศสสู่เมืองใหญ่ของเวียดนาม เช่น ไช่ฮอง เปลี่ยนจากเมืองเล็กที่มีความเรียบง่าย มาเป็นเมืองสมัยใหม่ โดยเริ่มมีการวางผังเมืองใหม่ การก่อสร้างอาคาร สถานที่ราชการและการจัดถนนตามแบบฝรั่งเศส ส่งผลกระทบถึงสภาพสังคมและจารีตแบบเดิมของเวียดนาม (สุด จอนเจดสิน, 2554: 67) นอกจากนั้นฝรั่งเศสยังกำหนดและควบคุมนโยบายทางเศรษฐกิจ เปลี่ยนแปลงระบบการถือครองที่ดินและเร่งเพิ่มการผลิตข้าวเพื่อการส่งออก

การเมืองการปกครองของฝรั่งเศสส่งผลให้เวียดนามรับวัฒนธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับลักษณะกายภาพของพื้นที่ คติความเชื่อดั้งเดิม สภาพเศรษฐกิจและสังคม เกิดเป็นรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมของตนเอง โดยแสดงออกทางงานสถาปัตยกรรม ประตุน้ำต่างแบบโค้ง กรอบประตุน้ำต่างระดับประดับด้วยลายปูนปั้นนูนต่ำ เช่น อาคารราชการในกรุงฮานอย บ้านพักอาศัยก็มีการประดับลายปูนปั้น และการทำประตุน้ำต่างเป็นแบบโค้งเช่นกัน แต่รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะโดดเด่นที่แสดงความเป็นฝรั่งเศสอีกอย่างคือ โบสถ์สอนศาสนาคริสต์ ที่ตั้งโดดเด่นอยู่กลางพื้นที่เกษตรกรรม เพราะขนาดของตัวอาคารที่ใหญ่และสูง หลังคาทรงแหลม การประดับตกแต่งลวดลายที่มีลักษณะพิเศษ สีสนของอาคารจะคุมโทนโดยใช้สีเทาทั้งหลังและบางอาคารก็มุงหลังคาด้วยดีบุก ตัวอาคารทาสีเหลืองคล้ายกับสีของอาคารราชการและบ้านเรือนของประชาชน

รูปที่ 4 รูปแบบของสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากฝรั่งเศส และโบสถ์นอร์ทเซอดาม กลางเมืองโฮจิมินห์
ที่มา: ผู้วิจัย (2557) และ <http://www.bondstreettour.com>

7. ภูมิวัฒนธรรมที่อยู่อาศัยของคนเวียดนาม

คนเวียดนามอาศัยอยู่ทั่วทุกภาคทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ แต่ละพื้นที่มีผู้อยู่อาศัยอยู่หนาแน่นแตกต่างกันไป เช่น บนภูเขาสูงจะเป็นที่อยู่ของคนกลุ่มน้อย “กลุ่มชาวไตในเวียดนาม” อาศัยกระจายอยู่ตามเชิงเขา หุบเขา ริมแม่น้ำ พื้นที่ราบและติดเส้นทางการสัญจร รูปแบบที่พักอาศัยแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะภูมิประเทศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และจารีตของชุมชนนั้น

7.1 พื้นที่สูงและบนเขา บ้านเรือนบริเวณภูเขาสูงตรงแนวเขตแดนลาวและเวียดนาม ลักษณะเป็นบ้านยกพื้นสูง โครงสร้างทำจากไม้ หลังคามุงด้วยหญ้า กระเบื้อง หรือสังกะสี ตัวบ้านแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ห้องนอน ห้องครัวและระเบียง ไว้สำหรับทำกิจกรรมของครอบครัว พื้นที่โดยรอบที่อยู่อาศัยจะเป็นลานดินและมีทางระบายน้ำอยู่ด้านข้าง การตั้งบ้านจะเกาะกลุ่มอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขาใกล้แหล่งน้ำเพื่อสะดวกต่อการใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค พื้นที่รอบบริเวณกลุ่มบ้านพักอาศัยเป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์ ถัดออกไปเป็นป่าไม้และมีการปลูกต้นกระถินเทพาแซมในพื้นที่ป่า หรือปลูกบนภูเขา บนพื้นที่ลาดชันมาก ริมถนน ทางเดิน หรือใกล้กับที่พักอาศัยเพราะเป็นไม้เศรษฐกิจที่นิยมปลูกกันมากในเวียดนาม ในพื้นที่สูงจะไม่นิยมทำเกษตรกรรม เพราะลักษณะพื้นที่ไม่เหมาะสม

รูปที่ 5 ลักษณะของการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มบริเวณที่ราบเชิงเขาและเป็นหลังเดี่ยวใกล้กับแม่น้ำ
ที่มา: ผู้วิจัย (2557)

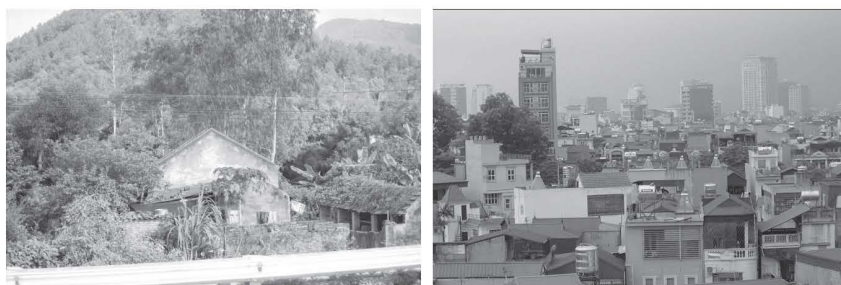
7.2 พื้นที่เชิงเขา มีสภาพเป็นดินลูกรังและมีสภาพดินแห้ง กักเก็บน้ำได้ยาก จึงดัดแปลงพื้นที่เพื่อทำเกษตรกรรม โดยปลูกพืชเศรษฐกิจที่ทนต่อสภาพดินและความแห้งแล้ง เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ภายในพื้นที่เกษตรกรรมมีบ้านเรือนที่อยู่อาศัยแทรกตัวอยู่ ลักษณะเป็นบ้านยกพื้นไม่สูงมากนัก โครงสร้างทำด้วยไม้ หลังคามุงสังกะสี หรือหญ้า ตัวบ้านเป็นลักษณะบ้านแฝด ผนังทำด้วยไม้ พื้นที่ได้โดยรอบบ้านปลูกไม้ยืนต้นและพืชสวนครัวไว้รับประทาน เช่น กล้วย มะพร้าว มะละกอ และแบ่งพื้นที่ไว้สำหรับปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ หากบริเวณใดไม่มีแหล่งน้ำก็จะขุดบ่อน้ำขึ้นมาใช้เอง แต่ไม่นิยมมากนัก เพราะส่วนใหญ่ยังอาศัยน้ำจากธรรมชาติ ที่อยู่อาศัยในพื้นที่เชิงเขาที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่จะตั้งเป็นหลังเดี่ยวหรือตั้งเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ประมาณ 3-5 หลัง โดยไม่ตั้งเป็นกลุ่มใหญ่คล้ายกับบ้านที่อยู่บนภูเขาสูง

บนพื้นที่เชิงเขามีบ้านพักอาศัยหลายแบบ บางหลังเป็นแบบประยุกต์คล้ายบ้านสมัยใหม่ มีชั้นเดียว ไม่ยกพื้นแต่จะถมดินขึ้นเพื่อให้ได้ระดับสูงพอสมควรแล้วจึงสร้างบ้านในบริเวณนั้น ลักษณะโครงสร้างเป็นไม้ ผนังก่ออิฐ หลังคามุงสังกะสี หรือกระเบื้อง ไม่นิยมมุงหญ้าเหมือนบ้านรูปแบบเดิม บริเวณรอบบ้านมีอาคารขนาดเล็กไว้เก็บวัสดุอุปกรณ์และใช้เป็นที่พักผ่อน บริเวณรอบบ้านบางหลังที่ไม่ติดกับพื้นที่เกษตรกรรม มักจะนิยมปลูกผักสวนครัวไว้หน้าบ้าน และปลูกไม้ใหญ่ในบริเวณที่ไกลออกไปเพื่อใช้เป็นร่มเงา ลักษณะของต้นไม้ส่วนใหญ่จะเป็นไม้พื้นถิ่น

รูปที่ 6 ลักษณะพื้นที่อยู่อาศัยของคนเวียดนามในพื้นที่เชิงเขาติดกับพื้นที่เกษตรกรรม
ที่มา: ผู้วิจัย (2557)

7.3 พื้นที่ราบติดเส้นทางสัญจร ของเวียดนามตลอดแนวที่ติดกับทะเลเป็นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับการทำนา มีเส้นทางสัญจรที่สะดวกสบาย ทั้งถนนสายหลักและสายรอง สองข้างทางเต็มไปด้วยทุ่งนาและพบบ้านเรือนเกาะเป็นกลุ่มขนาดเล็กและใหญ่สลับกับทุ่งนา หรืออยู่ใกล้กับเชิงเขา ลักษณะของบ้านเป็นบ้านเก่ามีอายุค่อนข้างมาก เป็นบ้านชั้นเดียว โครงสร้างทำด้วยปูน หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาสีส้มหรือสีเทา คล้ายกับกระเบื้องมุงหลังคาของจีน ภายในบริเวณบ้านประกอบไปด้วยเรือนหลักตั้งอยู่ตรงกลาง เรือนรองอยู่ด้านซ้ายหรือด้านขวา ด้านหน้าตรงประตูทางเข้าจะปลูกพืชผักสวนครัวเกือบแทบทุกหลังคาเรือน และบริเวณรอบบ้านจะปลูกต้นไม้ใหญ่ ทำให้บ้านดูร่มรื่น ยกเว้นบ้านที่อยู่ในตัวเมืองเพราะไม่มีพื้นที่เหลือให้ปลูกต้นไม้หรือผักสวนครัว รูปแบบบ้านเป็นบ้านประยุกต์ระหว่างบ้านแบบเวียดนามดั้งเดิมกับตึกแถวสมัยใหม่ และมีหลายชั้นเนื่องจากราคาที่ดินค่อนข้างสูง

รูปที่ 7 บ้านพักอาศัยเก่าแก่ในพื้นที่ติดเส้นทางสัญจร และบ้านพักอาศัยที่อยู่ใจกลางเมืองฮานอย
ที่มา: ผู้วิจัย (2557)

8. พื้นที่เกษตรกรรมและการทำนาของเวียดนาม

การทำนาของเวียดนามเริ่มตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์ในช่วงของการตั้งอาณาจักร “ดองซอน” ชาวเวียดนามเริ่มมีวิวัฒนาการใช้ภูมิปัญญาปรับเปลี่ยนลักษณะภูมิประเทศให้เหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรมเพื่อการดำรงชีวิต โดยการทำนาปลูกข้าวจนกลายเป็นอาชีพหลักของคนเวียดนาม ปัจจุบันชาวเวียดนามก็ยังคงประกอบอาชีพทำนา และคงรูปแบบวิถีการทำนาแบบเดิมมาตลอด จนถึงช่วงพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เวียดนามกลายเป็นประเทศที่ผลิตและส่งออกข้าวมากที่สุดในโลก แต่วิถีในการทำนาของชาวเวียดนามยังคงรักษารูปแบบเดิมไว้ได้เป็นอย่างดี ตั้งแต่การไถนาโดยใช้วัวหรือควายเทียมเกวียน และไม่พบเห็นการใช้เครื่องจักรสมัยใหม่ การดำนาเกือบทุกพื้นที่จะใช้แรงงานคน เสรีจากการดำนา ก็จะมีการดูแล การถอนหญ้า การให้ปุ๋ย และพรวนควายมากินหญ้าหลังจากที่ทำนาเสร็จแล้ว วิถีชีวิตดังกล่าวถือเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่โดดเด่นของเวียดนาม ถึงแม้ว่าการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากจีนและฝรั่งเศสจะมีบทบาทมากในรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม ระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจแบบการจัดตั้งสหกรณ์ การทำนาในระบบนารวม หรือสิทธิในการถือครองที่ดินของคนเวียดนาม ซึ่งในความเป็นจริงชาวนาที่ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้นมีน้อยมาก เพราะที่นาส่วนใหญ่เป็นของรัฐ แต่ด้วยปัจจัยดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของการทำนาของคนเวียดนามซึ่งถือเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สำคัญของเวียดนามตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บริเวณใกล้เคียงพื้นที่ปลูกข้าวชาวเวียดนามยังปลูกพืช ผสมผสานบ้าง เช่น แตง แตงแคนตาลูป เป็นต้น แต่พื้นที่ราบลุ่มจะเป็นพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด ทุ่งนาของชาวเวียดนามจะไม่มีกำแพงความเป็นเจ้าของที่อย่างชัดเจน ทุ่งนาติดต่อกันไปตลอด คันทากมีขนาดเล็ก สร้างขึ้นเพื่อกักเก็บน้ำและดินเท่านั้นจะไม่มีการขุดลอกใหญ่ไว้ปลูกต้นไม้ หรือพื้นที่หัวไร่ปลายนาเพื่อไว้สร้างกระท่อมน้ำไว้ใช้พักผ่อนพอรุ่งเช้าฤดูทำนาเหมือนของไทยหรือลาว ซึ่งเป็นประเทศที่มีการทำนาเหมือนกัน เพราะสภาพเศรษฐกิจ และราคาที่ดินค่อนข้างสูงทำให้ต้องมีการใช้พื้นที่ให้คุ้มค่าที่สุด บ้านพักอาศัยจึงถูกผลักไปไว้ในที่ดอนและเชิงเขาซึ่งไม่สามารถปลูกข้าวได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมของเวียดนามเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้น

รูปที่ 8 พื้นที่ปลูกข้าวและการทำนาของชาวเวียดนาม
ที่มา: ผู้วิจัย (2557)

9. สรุป

เวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของจีนมานาน ตั้งแต่ในสมัยจักรพรรดิฮั่นวู่ตี้ ราชวงศ์ฮั่น (140-86 ปีก่อนคริสต์ศักราช) จนถึงช่วงของราชวงศ์เหงวียน (ค.ศ.1802-1945) ในรัชสมัยของจักรพรรดิชาลองและจักรพรรดิ หมินหมั่ง มีการถ่ายทอดรูปแบบวัฒนธรรมของจีนสู่เวียดนามอย่างต่อเนื่อง ทั้งระบบการปกครอง จารีตปฏิบัติตามความเชื่อในลัทธิขงจื้อ ทำให้ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเวียดนามมีความคล้ายคลึงมีกับจีน ได้แก่ การใช้ตัวอักษรจีนในการสื่อสาร การเขียน ประเพณีวัฒนธรรม การเซ่นไหว้และการเคารพบรรพบุรุษ วัฒนธรรมด้านอาหาร การใช้ตะเกียบแบบจีน การวางผังของ “พระราชวังที่เว้” ที่ถอดรูปแบบสถาปัตยกรรมและงานภูมิทัศน์มาจาก “พระราชวังต้องห้าม” ในกรุงปักกิ่งของจีน การสร้างสุสานจักรพรรดิหมินหมั่ง จักรพรรดิแห่งราชวงศ์เหงวียนตามแบบการสร้างสุสานของจีน ส่วนอิทธิพลของฝรั่งเศสเข้ามาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยการยึดครองเวียดนามเป็นเมืองขึ้น มีการปรับเปลี่ยนระบบการเมืองการปกครองเป็นแบบฝรั่งเศส และการเข้ามาของนักบวชเพื่อเผยแผ่ศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเวียดนาม ตั้งแต่การเปลี่ยนระบบการเมืองการปกครอง การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาสมัยใหม่ รวมถึงการพัฒนาเมืองตามแบบแผนของฝรั่งเศสทำให้ส่งผลต่อภูมิทัศน์วัฒนธรรม การวางผังเมืองในเมืองไซ่ง่อนและเมืองหลวงซึ่งอยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศส การตัดถนนเป็นเส้นแกน ลักษณะของสถาปัตยกรรมแบบฝรั่งเศส เช่น สถานที่ราชการ โบสถ์สอนศาสนา การเปลี่ยนมาใช้ภาษาควักแทนอักษรจีน ลักษณะเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์วัฒนธรรมเวียดนามที่รับอิทธิพลมาจากทางวัฒนธรรมของ 2 ประเทศ โดยเฉพาะช่วงเวลาที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีนและฝรั่งเศส แต่อิทธิพลดังกล่าวมีพื้นที่จำกัดอยู่ในเขตเมืองใหญ่เท่านั้น เช่น ไซ่ง่อน (ฮานอย) อิทธิพลดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเวียดนามในเขตชนบทหรือบริเวณที่ราบสูง จึงทำให้ลักษณะของบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของเวียดนามยังคงรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สำคัญอีกอย่างของเวียดนามที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ คือ “การทำนา” การเลี้ยงสัตว์ รวมถึงภูมิทัศน์ที่อยู่โดยรอบพื้นที่เกษตรกรรม เป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ยังคงเอกลักษณ์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะภูมิทัศน์วัฒนธรรมเหล่านี้เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนเวียดนามที่ถ่ายทอดมาจากปู่ตายาย ปรับปรุงพื้นที่ราบลุ่มให้เป็นทุ่งนา ปรับพื้นที่ดอนเป็นพื้นที่อยู่อาศัย ปรับพื้นที่สูงให้เหมาะแก่การดำรงชีวิต และการทำเกษตรกรรมในที่ราบสูง ถึงแม้จะได้รับอิทธิพลจากการขยายเศรษฐกิจและการปกครองเวียดนามของฝรั่งเศส ก็ไม่ส่งผลต่อลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรมการทำเกษตรกรรมและลักษณะที่อยู่อาศัยบนที่ราบสูงของเวียดนามได้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ. 2525. ความหมายของวัฒนธรรม. (Online). 62 http://www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.html, 25 มกราคม 2558.
- ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. 2550. หนังสือชุด ประวัติศาสตร์สำหรับประชาชน ประวัติศาสตร์เวียดนามในแบบเรียนชั้นประถม. เอ ที ปรีนตัง. บริษัทวิริยะธุรกิจจำกัด. กรุงเทพมหานคร.
- นิรนาม. ไม่ระบุปี. วัดโบราณ วันเหมียว มหาวิทยาลัยแห่งแรกของเวียดนาม. (Online). <http://www.palungdham.com/t941.html> 28 มกราคม 2558.
- วิทย์ บัณฑิตกุล. 2554. รู้จักประชาคมอาเซียน. บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด. ลาตปลาเค้า แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร.
- สังคม วัฒนธรรมประชาคมอาเซียน 10 ชาติ. เราคืออาเซียน. หนังสือหนึ่งในประชาคมอาเซียน เวียดนาม (Vietnam). (Online). http://www.lampangvc.ac.th/lvcasean/page_vietnam3.html. 22 มกราคม 2558.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2535. ความหมายของวัฒนธรรม. (Online). http://www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm, 18 กรกฎาคม 2555.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน BOI. สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม Socialist Republic of Vietnam. (Online). http://www.boi.go.th/thai/clmv/Back_up/2010_vietnam/2010_vietnam_1_5.html 22 มกราคม 2558.

- สุด จอนเจดสิน. 2554. ประวัติศาสตร์เวียดนาม ตั้งแต่สมัยอาณาจักรมโหฬารจนถึงปัจจุบัน. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- อนันท์ธนา เมฆานนท์. 2547. เวียดนามในทศวรรษฝรั่งเศส: การสำรวจเชิงวิเคราะห์ผลงานวิชาการภาษาฝรั่งเศสเกี่ยวกับเวียดนาม ระหว่าง ค.ศ. 1884-2000. ศูนย์วิจัยพหุวัฒนธรรมสังคมกลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อริยา อรุณินท์. 2548. เทศกาล งานเมือง: ภูมิทัศน์วัฒนธรรม เพื่อความเป็นเมืองน่าอยู่. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ (ฉบับงานบริการวิชาการสู่สังคม ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (Online). <http://www.land.arch.chula.ac.th/pdf/events.pdf>, 25 มกราคม 2558.